

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Bakalářská práce

Projevy behaviorálního účetnictví v zemědělství

Vypracovala: Kristýna Lencová
Vedoucí práce: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

České Budějovice 2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna LENCOVÁ**
Osobní číslo: **E13110**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Projevy behaviorálního účetnictví v zemědělství**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zájmy a chování vlastníků a manažerů mohou komplikovat způsoby účetního vykazování. Cílem bakalářské práce je analýza a identifikace projevů behaviorálního účetnictví v podmínkách zemědělského podniku. Práce bude obsahovat rešerži forem, využití behaviorálního účetnictví a možné promítnutí do podmínek zemědělského podniku, jeho vykazování.

Rámcová osnova:

1. Rešerže problematiky: pojem a projevy behaviorálního přístupu.
2. Projevy behaviorálního účetnictví.
3. Projevy behaviorálního účetnictví v zemědělství, zejména v agendě dotací.
4. Možná identifikace konkrétních změn ve vykazování podniku.

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah pracovní zprávy: 40-50

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Behavioral Research in Accounting and Finance. (2012). *Behavioral Accounting.*
dostupné z: <http://www.behavioral-accounting.com/?p=89>. **Dvořáková, D.**

(2012). *Specifika účetnictví a oceňování v zemědělství.* **Praha: Wolters Kluwer.**

Dvořáková, K. (2014). *Problémy při porovnání výsledků podniků účtujících o
hospodářských zvířatech. Účetnictví v zemědělství 2014/12*

Homolka, J., Pletichová, D., Mach, J. (2010). *Zemědělská ekonomika.* **Praha: ČZU.**

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.**
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: **3. března 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2016**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 3. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích .....

.....

Kristýna Lencová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce doc. Ing. Jindřišce Kouřilové, CSc. za odborné vedení, cenné rady a ochotu při tvorbě této práce.

Dále děkuji společnosti Agro Liblice, s. r. o. za vstřícné jednání a spolupráci.

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Literární rešerše.....	4
2.1	Uvedení do problematiky	4
2.2	Pronikání psychologie do ekonomie	6
2.3	Behaviorismus.....	7
2.4	Klasická ekonomie vs. behaviorální ekonomie	8
2.4.1	Pohled klasické ekonomie na lidské chování	8
2.4.2	Vznik a vývoj behaviorální ekonomie	11
2.4.3	Definice, vztah ke klasické ekonomii	13
2.4.4	Základní předpoklady behaviorální ekonomie	14
2.4.5	Metody sběru dat a jejich analýza.....	15
2.4.6	Behaviorální finance	15
2.4.7	Behaviorální účetnictví.....	16
2.4.8	Mentální účetnictví.....	17
2.5	Základní charakteristika zemědělského sektoru	18
2.6	Projevy behaviorálního účetnictví v zemědělství	20
2.7	Dotace v zemědělství.....	22
2.7.1	Účtování o dotacích obecně.....	23
2.7.2	Dotace na pořízení investice, dlouhodobého majetku.....	24
3	Cíl a metodika práce.....	25
4	Vlastní práce	26
4.1	Charakteristika vybraného podniku	26
4.1.1	Podmínky pro podnikání	29
4.2	Podnik a dotace	29

4.3	Dotační program	30
4.3.1	Žádost o poskytnutí podpory z programu 129 160	32
4.3.2	Technická zpráva	33
4.3.3	Registrace akce	35
4.3.4	Zadávací dokumentace	36
4.3.5	Rozhodnutí o poskytnutí dotace.....	37
4.3.6	Závěrečné vyhodnocení akce (projektu)	37
4.4	Návrh změny pro podnik	38
4.5	Účtování o dotaci dle podniku	38
4.6	Návrh změny v účtování.....	39
5	Závěr.....	44
6	Summary.....	45
7	Seznam zdrojů.....	46
8	Seznam tabulek a obrázků	49

1 Úvod

Bakalářská práce vyháží z myšlenky propojující ekonomii a psychologii. Tyto postřehy jsou soustředěny do společenské vědy, která se nazývá behaviorální ekonomie. U nás zatím není příliš frekventovaná, proto značná část práce bude věnována jejímu vývoji, charakteristice a otázce, jaký je její vztah k tradiční neboli klasické ekonomii. Tento výklad je nutný ke správnému pochopení hlavního záměru této práce.

Na behaviorální ekonomii navazují behaviorální finance a behaviorální účetnictví. Jedná se taktéž o intenzivně rozvíjející se směry.

Poznatky z těchto oblastí budou aplikovány na zemědělský podnik. Každý podnik má své specifické podmínky pro podnikání a různé možnosti, jak se s nimi vypořádat. Aktivita zemědělských podniků je důležitá nejen pro hospodářství státu ale také pro péči o životní prostředí. Jejich aktivita tedy nesmí být ukončena. Každý podnikající subjekt přistupuje ke způsobu hospodaření odlišným způsobem. Ten vychází z konkrétních podmínek, ale i vlastností, zájmů a chování podnikatele. Dochází ke kombinaci vnitřních a vnějších okolností, které pak ovlivňují i konečný výsledek. Mezi nejvýznamnější patří agenda dotací.

2 Literární rešerše

2.1 Uvedení do problematiky

Rozvoj každé ekonomiky, ať už podniku či státu, se neobejde bez investování. Pohled na investice může být dvojitý. Makroekonomický a podnikový. V makroekonomickém pojetí jsou investice chápány jako odložená část spotřeby, kdy se očekává za toto odložení určitý efekt. Mimo jiné mají dvě zásadní úlohy. Jednak jsou rozsáhlou a proměnlivou složkou výdajů, kdy především náhlé změny mohou z velké části působit na agregátní poptávku, to se projevuje v oblasti zaměstnanosti. Na druhé straně investice vedou k hromadění kapitálu, ke zvýšení fixního kapitálu, a to pozitivně ovlivňuje potenciální produkt země, a tím se napomáhá k dlouhodobému ekonomickému růstu (Polách, Drábek et al., 2012).

Podnikové pojetí investic je velmi podobné makroekonomickému. I na úrovni podniku se opět jedná o odložení spotřeby za účelem získání dalších výnosů, zhodnocení kapitálu a růstu tržní hodnoty podniku (Polách, Drábek et al., 2012).

Každý investor, který uvažuje o nějaké investici, musí znát veškeré faktory, které působí na úroveň zhodnocení vloženého kapitálu v daném tržním prostředí. Výše investice, návratnost investovaných výdajů a očekávané zhodnocení jsou ovlivňovány hospodářskou politikou a jejími nástroji. Také je nutné zmínit, že úroveň investic a taktéž rozvoj ekonomiky jsou ovlivňovány státními složkami, státními zárukami za úvěry, dotační politikou i dostupností zdrojů z Evropské unie (Polách, Drábek et al., 2012).

Hospodářství jako celek ani jednotlivé podniky se nemohou rozvíjet bez investování. Naprosto rozhodující je pochopení souvislostí mezi makroekonomickým a podnikovým pojetím investic, významu hospodářské politiky a jejích nástrojů a v neposlední řadě vztahu investic a úspor. Každý člověk přikládá penězům jinou hodnotu, kdy tato hodnota souvisí s uspokojováním potřeb člověka a koupí statků (Polách, Drábek et al., 2012).

Rozhodování o investicích patří mezi jedno z nejvýznamnějších druhů firemních rozhodnutí. Předmětem takového rozhodování je přijetí či zamítnutí investičního projektu, který firma připravila. Jaký dopad bude mít projekt na firmu, závisí na jeho velikosti. Tyto dopady mohou být jak kladné, tak záporné. Úspěch projektu může

napomoci k větší prosperitě firmy, naopak neúspěch vede k velkým obtížím, které mohou vyvrcholit v zaniknutí firmy (Fotr & Souček, 2005).

Obecně můžeme investiční rozhodování rozdělit na dvě etapy. V první se podnik zaměřuje na posouzení oblasti investování, technické náležitosti, apod. Ve druhé etapě se podnik zabývá zdroji financování a efektivností projektu (Fotr & Souček, 2005).

Podnikatelský subjekt se zabývá například otázkami:

- Vyplatí se nám do projektu nebo investice vložit naše prostředky? V jakém časovém horizontu se nám tyto prostředky navrátí?
- Jaké budou přínosy? Jak se realizace projektu projeví v hospodaření organizace?
- Budeme schopni splácet úroky a samotný úvěr, o kterém uvažujeme jako o zdroji krytí nákladů?
- Může být výstup po úpravě podkladem pro předložení žádosti o podporu některého dotačního programu Evropské unie či státního rozpočtu (Fotr & Souček, 2005)?

Právě na otázky týkající se financování se více zaměříme. Investice jsou financovány vlastními zdroji, cizími zdroji nebo jejich kombinací. Mezi vlastní zdroje financování řadíme vklady vlastníků nebo společníků, nerozdělený zisk, odpisy a výnosy z prodeje a z likvidace hmotného majetku a zásob. Kromě vlastních zdrojů většina podniků používá cizí zdroje, do kterých řadíme investiční úvěr, obligace, krátkodobý úvěr, leasing, rizikový kapitál, dotace ze státního fondu nebo místního rozpočtu, prostředky z fondů EU (Fotr & Souček, 2005).

Pokud se podnik rozhodne pro dotační program jako zdroj financování, vydává se na složitou a dlouhou cestu, která nemusí být úspěšná, protože získat právě tyto finanční prostředky není zcela jednoduché. Podnik musí podniknout řadu kroků. Nejprve se musí zorientovat ve všech nabízených programech a jejich podmínkách. Aby podnikatel peníze získal, musí zcela vyhovovat danému programu a musí bez výjimky splňovat veškeré jeho podmínky. Jednou z těchto podmínek je vypracování žádosti. Její náležitosti se liší program od programu, avšak všechny obsahují přesnou identifikaci žadatele a dále název projektu. Ten by měl skutečně a výstižně definovat celý projekt (Altaxo, 2015).

Jelikož jsou dotace poskytovány pouze do určité výše, musí žádost obsahovat informace o celkové výši nákladů na projekt a z jakých zdrojů bude podnik čerpat zbytek peněžních prostředků. Určitá část žádosti je věnována detailnímu popisu celého projektu. Žadatel o dotaci zde musí popsat jeho záměr. Aby byl tento záměr opravdu kvalitním podnikatelským záměrem, musí v sobě obsahovat nejen kvalitní formální stránku, ale především pozitivní dopad. Mezi tyto dopady řadíme např. zvýšení konkurenceschopnosti, snížení negativního vlivu na životní prostředí, podpoření inovací nebo vytvoření nových pracovních míst v regionu či odvětví. Většina programů nemá pro tuto část předepsaný formát (Altaxo, 2015).

Pokud bude žadatel vybrán jako nejvhodnější kandidát, neznamená to ještě, že finanční prostředky opravdu získá. Důvodem je vyplácení dotací způsobem ex post, tedy až po dokončení realizační fáze. Během této fáze příjemce musí dodržovat předem stanovená pravidla, např. zasílání monitorovacích zpráv (Altaxo, 2015).

Z výše uvedených informací můžeme odvodit, že podnikatelé musí učinit řadu finančních ale i nefinančních rozhodnutí. Během celého investičního rozhodování se zabývá především finanční analýzou. To samozřejmě platí i o dotacích. Mimo jiné se zde projevuje nefinanční rozhodování. Jak bude vypadat žádost? Jak nejlépe myšlenku či záměr převést na papír? Jaké informace zmínit? Jak přesvědčit, že náš projekt je nejlepší? Jak dosáhneme našeho cíle? V tuto chvíli se zde projevuje lidský faktor, který má vliv na výslednou hodnotu. Výslednou hodnotu ovlivňují například znalosti žadatele, způsob zpracování či interpretace dat, motivace, šikovnost, originalita, apod. Takový přístup můžeme nazvat jako behaviorální. Co přesně se skrývá pod tímto pojmem a jak se toto myšlení projevilo v ekonomickém světě?

2.2 Pronikání psychologie do ekonomie

Podle Michala Skořepy (2002) můžeme lidský faktor a jeho psychologické prvky, které se objevují v ekonomických modelech, obecně rozdělit do tří oblastí. Těmito okruhy jsou vnímání, uvažování a rozhodování.

Vnímání charakterizuje jako přijímání nových poznatků z okolí. Tradiční ekonomové předpokládají, že jedinec vnímá a navždy ukládá do své paměti vše, co v rámci modelu má vnímat, co potřebuje. Na základě těchto znalostí by měl být člověk schopen se rozhodovat zcela racionálně. V praxi tomu tak však není. Tuto myšlenku podpořil i

ekonom Richard Thaler, který je jeden z představitelů takzvané behaviorální ekonomie a je také nositelem Nobelovy ceny za rok 2017 právě za tyto teorie (Skořepa, 2002).

Uvažování je charakterizováno jako odvozování nových poznatků na základě poznatků již známých. V ekonomice můžeme uvažování zaznamenat pomocí výpočtů. Za druh uvažování lze pokládat tvorbu očekávání. Ekonomové staví své modely na předpokladu, že lidé počítají různé pravděpodobnosti různých situací. Ve skutečnosti lidé tyto hodnoty pouze odhadují. Tím jak lidé opravdu uvažují, se začali zabývat D. Kahneman a A. Tversky. Zjistili, že člověk používá jakousi kotvu (známou hodnotu) a od té se odchylují různými směry, které považují za správné. Některé ekonomické modely již pracují s neracionálním uvažováním lidí. Např. člověk očekává to, co platilo v minulosti či odvozuje skutečnosti na základě hodnot předešlých. Empirický výzkum těchto strategií již probíhá. Na obecnější závěry si však ještě musíme počkat (Skořepa, 2002).

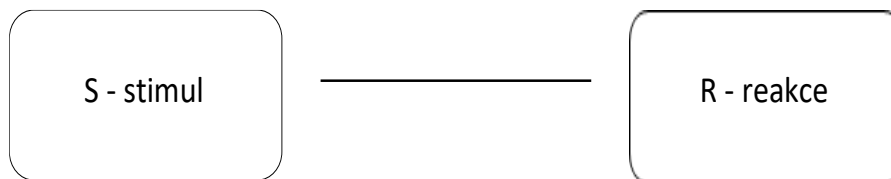
V ekonomickém rozhodování se projevovali psychologické prvky ještě dříve, než tomuto jevu začala samotná psychologie věnovat pozornost. Člověk se rozhoduje podle výsledků různých alternativ z pohledu rozdílu mezi hodnotami relevantních veličin a jejich hodnotami referenčními. Častěji lidé porovnávají potencionální výsledek svého rozhodnutí s hodnotou nynější. Pozornost věnuje změně, která nastává oproti současné hodnotě (Skořepa, 2002).

2.3 Behaviorismus

Behaviorismus je americký psychologický směr 20. století. Od ostatních směrů se liší pohledem na objekt zkoumání, zaměřuje se zejména na zkoumání zákonitostí chování. I přes velké množství představitelů, kteří se otázkami behaviorismu zabývali, považujeme za hlavního zakladatele Johna B. Watsona. Ten formuloval základy směru již v roce 1912 (Pauknerová, 2012).

Tyto základy byly postaveny na experimentu se subhumánními živočichy, na odmítání pojmů vědomí, nevědomí, myšlenka, pud apod. Jinak řečeno odmítal vše, co není přímo pozorovatelné. Podle Watsona je behaviorismus přírodní věda, která se zaměřuje na veškeré lidské způsoby přizpůsobování se. Pokud má být psychologie skutečnou (pozitivní vědou), musí se zabývat schématem S-R. Konkrétně vztahem mezi reakcí na stimul a stimulem samotným (Pauknerová, 2012).

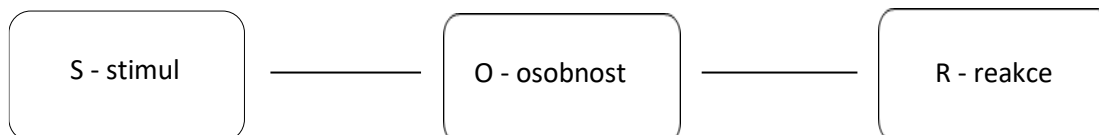
Obrázek 1: Základní schéma klasického behaviorismu

Zdroj: Pauknerová 2012

Jak můžeme vidět ve schéma klasického behaviorismu je vypuštěn pojem osobnost člověka, která je definována pomocí pozorovatelných či měřitelných jevů. Watson zastával názor, že člověk není vybaven instinkty. Behavioristé rozlišují chování pouze vrozené či naučení. Největším přínosem tohoto směru je vyzdvižení významu vnějších (především sociálních) podmínek, klade důraz na projevy osobnosti a procesy učení. Behaviorismus vnesl do psychologie uplatnění experimentu (Pauknerová, 2012).

Obrázek 2: Základní schéma neobehaviorismu

Zdroj: Pauknerová, 2012

Neobehaviorismus zastává stejnou myšlenku jako klasický behaviorismus, navíc ale začlenil osobnost do středu zájmu. Schéma neobehaviorismu se skládá z podnětu (S), odpovědi (R) a osobnosti (O). Osobnost je tvořena různými faktory, které spoluurčují reakci (Pauknerová, 2012).

2.4 Klasická ekonomie vs. behaviorální ekonomie

2.4.1 Pohled klasické ekonomie na lidské chování

Na základě uplynulých událostí, můžeme konstatovat, že tradiční ekonomický model není v souladu se současnou realitou. Tuto skutečnost potvrzují důkazy již z roku 1929,

kdy tento model nezvládl včas upozornit na Velkou depresi, dále nedokázal nabídnout udržitelné řešení, které by vyvedlo ekonomiku z krize a řešení, které model navrhl, vyvolalo pouze krizi další. Tento neúspěch je zcela oprávněný, protože tradiční ekonomové staví své modely na chybném předpokladu. Předpokládají zcela racionálně se chovající ekonomické subjekty na trhu (Marinescu, 2012).

Jak přesně se ale klasická ekonomie dívá na lidské chování? Hlavním předpokladem klasické (tradiční) ekonomie je jedinec, který se snaží o maximalizaci užitkové funkce. Užitek je pojem označující pocit uspokojení plynoucí ze spotřeby zboží nebo služeb. Užitek individua = $U(x_1, x_2, \dots, x_n)$, kde x_n je množství spotřebovaného zboží nebo služby n . Mezi služby řadíme také volný čas. Tento pohled byl přínosný jak pro hospodářskou politiku, tak pro objasnění lidského chování. Z užitkové funkce lze odvodit, že individuum preferuje vyšší množství zboží či služeb před menším. Výjimkou je situace, kdy mezní užitek klesá až do záporných hodnot. Jinými slovy řečeno, pokud má spotřebitel na výběr mezi dvěma balíčky zboží, zvolí ten, kde je vyšší množství daného produktu. Pokud se jedinec neustále chová podle tohoto schéma, je považován za racionálního jedince. A díky jeho chování je ekonomický systém ve stavu sociálního a ekonomického optima (Marinescu, 2012).

Za autora pojmu užitek je považován Jeremy Bentham. Předpokládal, že jedním z projevů racionality u lidí je sledování vlastního zájmu, kdy tato racionalita vychází z výpočtu možného užitku či újmy (Baláž, 2009).

Za předpokladu existence rizika, do rozhodování vstupuje také pravděpodobnost, se kterou dojde k užitku. Pokud má volba více možných výsledků/užitků, lze vypočítat tzv. očekávanou hodnotu užitku, která vychází z pravděpodobnosti realizace jednotlivé volby. Základy této teorie definoval Daniel Bernoulli v roce 1738, posléze byla zformována do dnešní podoby Johnem von Neumannem a Oskarem Morgesternem v roce 1947 (Skapa & Vémola, 2012).

Koncept užitku a teorie očekávaného užitku jsou hlavním základem neoklasické ekonomie. Základními předpoklady neoklasické ekonomie tedy jsou:

- trhy jsou efektivní,
- neexistují bariéry ve formě transakčních nákladů,
- součtem aktivit jednotlivých účastníků se dají vysvětlit všechny ekonomické jevy,

- nabídka a poptávka jsou tvořeny pouze pomocí cenového mechanismu na principu aukce,
- informace jsou poskytovány okamžitě a v úplné podobě,
- ekonomický růst, ekonomický cyklus, či selhání trhu jsou odvozeny od technologického pokroku,
- jednotlivci i podniky jsou racionální (koncept homo economicus) (Baláž, 2009).

Zastává také názor, že čím blíže je země ideálnímu stavu dokonalé konkurence, tím dříve se ekonomika dostane do stavu ekonomického optima. Pokud budeme v práci zmiňovat tradiční ekonomický model, budeme se bavit o tomto směru (Baláž, 2009).

V polovině 50. let se v USA propojila neoklasická ekonomie s teorií keynesovskou. Naopak jejím hlavním předpokladem bylo, že ceny a mzdy se nedokážou přizpůsobit natolik rychle, aby vyčistily trhy a došlo tak k plné zaměstnanosti. Z toho důvodu trhy nemohou dospět do svého optima a je tedy rozumné do ekonomiky za tímto účelem zasahovat (Neoclassical Synthesis, 2006).

Již v roce 1936 Keynes zdůrazňoval, že ekonomiku nepohánějí pouze racionální faktory, nýbrž také živočišné pudy. Těmito pudy, které pohánějí velkou část ekonomických aktivit, nazýval neekonomické a neracionální motivy. Propojením neoklasické ekonomie a keynesovské teorie došlo postupně k odstranění téměř všech živočišných pudů a všeho co se jich týkalo. Tím se vlastně keynesovská teorie blížila ke klasické ekonomii, která v té době převládala, a tudíž získala více stoupenců. Behaviorální ekonomie usiluje o to, co se Keynesovi nepovedlo. Tedy začlenit iracionální motivy do klasické ekonomie a upřesnit tím ekonomické modely, které by poté lépe odpovídaly skutečnosti (Marinescu, 2012).

Jedním z hlavních představitelů neoklasické syntézy (propojení neoklasické ekonomie s keynesovskou teorií) byl Paul Samuelson, který mimo jiné zkoumal měřitelnost užitku. Zastával názor, že užitky nemusíme měřit přímo, ale pomocí projevených preferencí, které jsou vyjádřeny volbami lidí. Například pokud si jedinec vybere spotřební koš A místo B, znamená to, že tento koš preferuje více. Nedokážeme říci, že má koš A třikrát raději než B, můžeme pouze seřadit jeho preference. Vytvořil teorii spotřebitelského chování, která vychází ze sestavy logických axiomů o preferencích spotřebitelů (Baláž, 2009).

Tyto axiomy Houdek (2010) člení a popisuje takto:

- axiom úplnosti srovnání - pokud lidé srovnávají alternativy, musí preferovat jednu před druhou nebo být k oběma alternativám lhostejní, tedy mohou nastat tyto varianty $A > B$ (A je preferováno před B), $A < B$ (B je preferováno před A), $A = B$ (stejně dobré) a tím je zajištěno, že preference pokrývají veškeré možné výsledky jednání,
- axiom transitivity – pokud existují (3) alternativy, přičemž lidé v minulosti upřednostnili $A > B$ a rovněž $B > C$, musejí zároveň upřednostnit $A > C$,
- axiom reflexivity – každá volba je přinejmenším tak dobrá jako ona sama.

Samuelsonovy poznatky patří taktéž do tradičního přístupu. A jak můžeme vidět, neoklasický přístup je postaven na obecných a normativních východiscích. Úspěch tohoto přístupu je ukryt v možnosti vysvětlení veškerého lidského chování na základě malé sady předpokladů. Dále předpokládá, že se odchylky od ideálu vzájemně vyruší nebo časem zmizí, k tomu však nedochází pokaždé (Houdek, 2010).

Neoklasické úvahy mají stále velký vliv na ekonomickou praxi, slouží jako podklad pro modelování kapitálových trhů, vytváření podnikových strategií, rozhodování centrálních bank apod. Pomáhá nám pochopit fungování ekonomiky jak na úrovni lokální tak globální (Baláž, 2009).

Tím že předpoklady neoklasické ekonomie byly napadeny, vznikl prostor pro behaviorální ekonomii. Nyní si přiblížme, jak došlo k jejímu vzniku.

2.4.2 Vznik a vývoj behaviorální ekonomie

Vznik behaviorální ekonomie je spjat s rozvojem mikroekonomie a psychologie. Rychlé přijetí Neumannova a Morgensternova modelu očekávaného užitku jako popisného modelu rozhodování za podmínek rizika, je jedním z příčin vzniku behaviorální ekonomie. Předpoklady obecné analýzy užitku byly flexibilní, proto byly těžko napadnutelné, nové modely byly přesné a daly se snadno otestovat. Z tohoto důvodu se standardní teorie stala předmětem kritiky. Odpůrci této teorie se snažili vyvrátit představu, že se lidé chovají podle principů matematické logiky. Vysvětlovali to tím, co Thaler označil jako anomálie (Baláž, 2009).

Pojem anomálie v sobě ukrývá empirický výsledek, který je obtížné rozumně vysvětlit nebo je k jeho vysvětlení potřeba nevěrohodných předpokladů (Kahneman & Knetsch, 1991).

Podle neoklasické ekonomie, byly první anomálie zjištěny již v 18. století. Byly považovány za ojedinělosti, které bude možné vysvětlit i standardní teorií. Větší význam anomáliím byl přiznán ve 20. století na základě ekonomických experimentů. Experimentální ekonomie jako taková vznikla na začátku 30. let, kdy se ekonomové s psychology snažili experimentálně odhadnout funkci spotřebitelské poptávky. Postupem času ověřovali pomocí experimentu další anomálie, a tím bylo odhaleno, že některé předpoklady klasické ekonomie nejsou správné (Baláž, 2009).

Za zakladatele behaviorální ekonomie jsou považováni Amos Tversky a Daniel Kahneman, kteří spolu začali spolupracovat koncem 60. let. Práce Amose Tverskyho byla zaměřena na behaviorální teorii rozhodování. Jeho předpoklad, že lidé určují velikost pravděpodobnosti odlišně, než je tomu v teorii očekávaného užitku, byl podložen experimenty jeho učitele Edwardse. Ze spolupráce Tverskyho s Kahnemanem také vyplynulo, že lidé při uvažování nepoužívají jen matematickou logiku, ale také intuitivní postupy a mentální zkratky. Tento poznatek publikovali v roce 1974 v článku *Judgement under uncertainty: Heuristics and Biases* v uznávaném časopise *Science*.

Článek je považován za klíčový okamžik v behaviorální ekonomii a psychologii. Bylo provedeno mnoho experimentů na dané téma, které ověřovaly, zda jejich tvrzení jsou správná. V některých případech se správnost ověřila, v jiných byla naopak vyvrácena, to vedlo k hlubšímu zamyšlení nad lidským uvažováním (Baláž, 2009).

Opustili pojem racionalita a svoji pozornost věnovali popisné teorii preferencí, která vystihuje skutečné chování lidí. Nová zjištění týkající se rozhodování sepsali do článku *Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk* (1979). Článek je považován za klíčový pro prospektovou teorii, která se stala východiskem pro behaviorální ekonomii. Podařilo se zde propojit veškeré znalosti z psychologie týkající se nelineární vážené pravděpodobnosti s tezemi teorie očekávaného užitku a teorie her. Tím byla vytvořena nová teorie užitků a volby, která v sobě i nadále skrývala teze původní teorie očekávaného užitku. Její působnost však byla rozšířena i na oblasti, kam původní teorie nedosahovala. Od původní teorie se odlišovala především definicí užitku z hlediska rozhodování.

V původní teorii byla velikost užitku odvozována od množství majetku, zatímco prospektová teorie říká, že pro rozhodnutí jsou důležitější změny v užitku oproti referenčnímu bodu než absolutní objemy. Dále si Kahneman a Tversky uvědomili, že lidé jsou citlivější na ztráty než zisky a tento poznatek zakomponovali do hodnotové funkce v části popisující negativní užitky (Baláž, 2009).

Na konci 70. let započala spolupráce Kahnemana, Tverskyho a Richarda Thaler. Thaler měl jako jediný ekonomické vzdělání, z toho důvodu mohl kolegům pomoci upřesnit ekonomické argumenty ve výzkumu na rozhraní ekonomie a psychologie. Od roku 1987 po dobu tří let psal pravidelné sloupky s názvem Anomálie, kde uváděl příklady ekonomického chování, které vyvracely představy tradičního přístupu. Díky Anomáliím se myšlenky behaviorální ekonomie prosadily ve vědecké obci. Velkou pozornost jim věnovali především finanční teoretici a praktici, kteří se často setkávali s chybným neboli iracionálním rozhodováním investorů. Behaviorální ekonomie prokázala, že odchýlení od racionality nejsou nahodilé chyby, ale ustálené vzory chování investorů. Tím vzniklo nové odvětví finanční vědy, které se nazývá behaviorální finance. Hlavním představitelem se stal právě Richard Thaler (Baláž, 2009).

Behaviorální ekonomie se v 80. a 90. letech začala zabývat nejen otázkami užitku, který je vyjádřen pomocí peněz, ale také otázkami zaměřujícími se na užitek nepeněžní. Daniel Kahneman, Richard Thaler a Jack Knetscha se soustředili na otázky: Proč jsou lidé ochotni se rozdělit o užitek s cizími lidmi a někdy naopak ne?, Proč lidé odmítají užitek, který považují za nespravedlivě nízký?. Vždyť jednou z tezí standardní teorie je, že jakýkoliv užitek je lepší než žádný (Baláž, 2009).

V posledních desetiletích 20. století zaznamenala behaviorální ekonomie velký zlom. Stala se poddisciplínou ekonomie, významná ekonomická oddělení měla většinou svého behaviorálního ekonoma, vzrostl počet článků v odborných časopisech. V roce 2002 se dočkala oficiálního uznání, když Daniel Kahneman a Vernon L. Smith dostali Nobelovu cenu za ekonomii. V roce 2017 se k oceněným přidal také Richard Thaler (Baláž, 2009).

2.4.3 Definice, vztah ke klasické ekonomii

Přesná definice behaviorální ekonomie, která by určila, co do této disciplíny spadá a co už ne, neexistuje. Představitelé behaviorální ekonomie se shodují na jednom hlavním

charakteristickém znaku, kterým je omezená racionalita. Dále se zmiňují o otázkách rozhodování za existence rizika, nebo o aplikování psychologických poznatků do behaviorálně ekonomických modelů (Švabenská, 2012)

Definice Diamonda a Vartiainena (2007) zní takto: „Behaviorální ekonomie je řada přístupů, která hledá způsob jak rozšířit rámec standardní ekonomie a zasadit do něho znaky lidského chování, které ve standardních ekonomických teoriích scházejí.“

Behaviorální ekonomie usiluje o vylepšení stávajících ekonomických přístupů. Důkazem je i definice od Franciscové, Maddena a Borrera (2009): „Behaviorální ekonomie je hybridní oblastí výzkumu, která inkorporuje principy, koncepty a myšlenky především z psychologie (ale také z jiných sociálních věd jako sociologie, filosofie a politiky) do ekonomické teorie za účelem zrealnění ekonomických předpokladů.“

Jinak řečeno, se do jednoduchých ekonomických modelů vkládají nové nejistoty a proměnné. Behaviorální modely v sobě zahrnují více parametrů, které byly zjištěny empiricky, a tudíž lépe vystihují vzory skutečného lidského chování. I nadále je zachována myšlenka maximalizace užitku. Je ale nezbytné vzít v úvahu nové faktory, které se projevují při vnímání užitku. Jedná se například o rozdílnost v motivaci mezi lidmi, chyby ve vnímání nebo v hodnocení užitků. Přidáním dalších parametrů se stane behaviorální model komplikovanější, zároveň bude těžké jeho předpoklady přesně vymezit. Nicméně, odhady behaviorálního modelu mohou být přesnější a lépe budou odpovídat skutečnosti. Může nastat také situace, kdy se behaviorální model zredukuje na model standardní (Baláž, 2009).

2.4.4 Základní předpoklady behaviorální ekonomie

Hlavními předpoklady jsou: neracionální očekávání, omezená racionalita, nestabilita preferencí a nedokonalé zpracování informací. Dalšími důležitými předpoklady a koncepty jsou:

- rozhodování za existence rizika či nejistoty,
- rovnováha,
- neegoistické chování,

- emoce, etika, spravedlnost, blahobyt, sociální preference,
- intertemporální volba (Diacon, Donici & Maha, 2013).

2.4.5 Metody sběru dat a jejich analýza

Behaviorální ekonomie v současnosti používá pro svou výzkumnou činnost totožné metody, které jsou již využívány v jiných sférách ekonomie. Avšak na počátku své existence se opírala o výsledky (laboratorních) experimentů. Nyní se výzkumy opírají o data získaná z terénu, o terénní experiment, počítačovou simulaci, nebo skenování mozku. Klasická ekonomie je zaměřena na činy lidí, ale výzkumy behaviorální ekonomie se zajímají mimo jiné i o lidský názor (McDonald, 2008).

Ačkoliv behaviorální ekonomie používá různé metody výzkumu, ekonomický experiment je pro ni nejdůležitější a specifický. Nejdůležitější výhodou experimentu je opakované ověření hypotéz ve standardních laboratorních podmínkách. Je obvyklé, že se daný problém zkoumá opakovaně, ale pokaždé s malou změnou. V úvahu se berou až posledních několik opakování, ze kterých se odvozuje chování v reálném světě. Při analýze dat se postupy behaviorální ekonomie a klasické ekonomie příliš neliší. Uplatňují podobné statistické a matematické modely. Obě pracují s maximalizací užitku a snaží se o vytvoření rovnovah. Může nastat situace, kdy behaviorální modely ekonomických rozhodnutí budou podobné neoklasickým modelům, budou však obsahovat více parametrů zjištěných empiricky a proto nám budou lépe demonstrovat skutečné chování lidí (Baláž, 2009).

2.4.6 Behaviorální finance

Kromě behaviorální ekonomie v současné době prochází velkým rozvojem také behaviorální finance, které jsou směrem ve finanční teorii.

Zástupci behaviorálních financí studují psychologickou stránku rozhodování, a jak se odráží v chování investorů. Předpokládají, že investoři a účastníci finančních trhů se nechovají v každé situaci zcela racionálně. Také tvrdí, že příčinou tržní neefektivnosti jsou právě psychologické aspekty rozhodování. Dalším důsledkem je trvalé odchylování finančních trhů od rovnováhy (Havlíček & Stupavský, 2013).

Behaviorální finance se zaměřují především na investory. Tradiční teorie říká, že investor rozhoduje objektivně, zná veškeré alternativy a jejich výsledky, všichni investoři mají stejné preference (Havlíček & Stupavský, 2013).

Oproti tomu behaviorální finance říkají, že finanční rozhodnutí je odvozeno od interpretace informací, na základě kterých se rozhodujeme, a jak k této interpretaci přistoupíme. Ovšem ne vždy jsou interpretace zcela racionální, protože lidé trpí behaviorálními předsudky. Zastánci těchto financí se snaží propojit myšlenky tradiční teorie a psychologie tak, aby byli schopni objasnit chování jak lidí, investorů tak i finančních trhů v reálném světě (Havlíček & Stupavský, 2013).

Definice behaviorálních financí podle Martina Sewelli (2007): „Behaviorální finance jsou studiem vlivu psychologie na chování účastníků finančních trhů a následných efektů na trhy samotné. Behaviorální finance pomáhají vysvětlit proč, a jak mohou být trhy neefektivní.“

2.4.7 Behaviorální účetnictví

V uplynulých letech proběhlo mnoho výzkumů, ze kterých se účetní mohou dozvědět více o struktuře chování i v oblasti účetnictví. Uvědomění si že chování má velký vliv na účetnictví zapříčinilo rozmach výzkumné činnosti v této oblasti. Dále tato změna vyvolala zájem o otázky týkající se etické slušnosti a technické schopnosti účetních. V současnosti je vypracována řada individuálních výzkumů, ale prozatím neexistuje pohled, který by tyto výzkumy sjednotil (Riahi-Belkaoui, 2002).

Behaviorální finance a behaviorální účetnictví mají k sobě velmi blízko, jelikož zájem těchto dvou oblastí je zaměřen na finanční informace a chování. Účastníci finančního trhu využívají informace, které jsou obsaženy v účetnictví. Účetní poskytují tyto informace ve formě výročních zpráv a dalších finančních výkazů. V případě, že účetní informace jsou hlavním kritériem rozhodování o financování, je potřeba znát, jak jsou takové informace účetními připraveny. Behaviorální účetnictví v sobě ukrývá vztah mezi lidským chováním a účetním informačním systémem. Účetní informační systém sbírá, zpracovává a vydává finanční a další informace. Působnost behaviorálního účetnictví je široká, v případě že vezmeme v potaz finanční a manažerské účetnictví. Behaviorální účetnictví v sobě ukrývá dva pohledy: jak lidské chování ovlivňuje stavbu,

konstrukci a používání účetního systému a z opačné strany jak formát a obsah účetních informací ovlivňují lidské chování (Riahi-Belkaoui, 2002).

Behaviorální pohled na chování v účetnictví je komplikovanější než tradiční. Tradiční model se opírá o maximalizaci zisku a minimalizaci nákladů. Moderní organizace přiznává, že stanovení cílů pro organizaci je složité. Například na zisk můžeme nahlížet ze dvou úhlů. A to jako na určité omezení na jedné straně a na straně druhé bereme zisk jako primární cíl. Dalšími minimálně stejně významnými cíli jako je zisk, může být bezpečnost, uznání nebo růst. Zisk je ale na rozdíl od těchto cílů nezbytný. Tradiční model předpokládá, že jsou lidé motivováni především ekonomickými odměnami a hrozbou jsou ekonomické sankce. Pojem řízení je v tomto modelu především chápán jako kontrola nad výkonem. Moderní (behaviorálně orientovaná) organizace vychází z odlišných předpokladů. Lidé jsou motivováni nejen ekonomickými odměnami, ale také neekonomickými. Mezi tyto odměny můžeme zařadit sebeúctu, uznání, bezpečnost apod. Účetnictví jako takové nedokáže přispět k takovýmto motivačním silám, jelikož se týká pouze ekonomických aspektů. Tento úkol přebírá management, který ovlivňuje chování členů organizace. Snaží se v nich vyvolat takové chování, které povede k dosažení cílů organizace (Riahi-Belkaoui, 2002).

2.4.8 Mentální účetnictví

Dalším druhem účetnictví, který se zabývá také psychologii je tzv. mentální účetnictví. Kohout (2007) tvrdí, že člověk uvažuje o financích jiným než racionálním způsobem, nehledě na to jaké má člověk vzdělání, nebo jaké inteligence dosahuje. Pokud bereme v úvahu finanční účetnictví, předpokládáme, že příjmy i výdaje mají stejnou váhu. Nezáleží na původu příjmů ani na jaké účely budou vynaloženy.

Naopak v mentálním účetnictví člověk dává různým příjmům a výdajům různou váhu. S příjmy, které považujeme za obtížně vydělané, zacházíme opatrněji. Zatímco příjmy, které člověk získá snadno, je schopen utratit mnohem snadněji. Tyto příjmy mohou také způsobit, že lidé utrácejí daleko více (Kohout, 2007).

Mentální účetnictví má svůj význam i v oblasti investic. Obecně platí, že i malé úspěchy člověk vyzdvihuje, zatímco ztráty pomocí psychiky vytěsňuje do pozadí. V mentálním účetnictví je imaginárně vykázaný zisk obvykle větší než skutečně získaný. Tím pádem má investor sklon držet se strategie, která ve skutečnosti není optimální (Kohout, 2007).

2.5 Základní charakteristika zemědělského sektoru

Zemědělství je podstatnou složkou ekonomiky každého státu. Jeho cílem není pouze produkce potravin či jiného zemědělského zboží, ale také péče o životní prostředí a krajinu, která nás obklopuje (Wikipedie, 2018).

Během uplynulých devětadvaceti let prošlo české zemědělství dvěma podstatnými přeměnami. První nastala po roce 1989. Centrálně řízená ekonomika se transformovala do ekonomiky tržní, tím nastaly nové hospodářské podmínky, kterým se zemědělské podniky musely přizpůsobit. Mimo jiné se musely vyrovnat s restitučními nároky, které měli původní majitelé půdy, na které doposud hospodařily. Druhý zlom nastal 1. května 2014, kdy se Česká republika stala součástí Evropské unie. Tento vstup přinesl mnoho legislativních změn a úprav, nový systém tržní regulace, ale i snazší dostupnost evropských trhů a zvýšení dotací pro zemědělství (Wikipedie, 2018).

Zemědělství v České republice je v současnosti chápáno jako jedno z kulturních i průmyslových odvětví. Předmětem podnikání podnikatelů ale i jednotlivců je ve většině případech kombinace živočišné a rostlinné výroby. Existují však výjimky, které se zaměřují pouze na produkci rostlinnou (Wikipedie, 2018).

Podnikání v zemědělství je velmi specifické. Na rozdíl od jiných oborů musí brát v úvahu vliv přírodních podmínek, časově nerovnoměrné rozložení příjmů, výdajů a pracovních sil, kvalitu půdy apod. Aby zemědělské podniky přežily v těchto složitých podmínkách, je nutná podpora od státu a Evropské unie (Wikipedie, 2018).

Dalším typickým znakem pro české zemědělství je vlastnění podniků právníckými osobami. V EU jsme na druhém místě za Francií. Z 90 % tito vlastníci hospodaří na pronajaté půdě. Oproti ostatním zemím EU, kde je obvyklé, že zemědělskou půdu obhospodařují menší podniky, v ČR na 92,2% z celkové rozlohy zemědělské půdy hospodaří velké podniky. Jedním z hlavních důvodů je česká tradice družstevnictví (Wikipedie, 2018).

V roce 2017 zemědělci hospodařili na 4 205 288 hektarech půdy, což je 53,32% celkové rozlohy ČR. Od roku 1995 dochází k úbytku této zemědělské půdy (Wikipedie, 2018).

Zaměstnanost v zemědělství klesá během posledních let pomalým tempem. Tento pokles trvá od 90. let. Na začátku roku 2017 byl počet pracovníků 100,2 tisíc. Mzdy se

dlouhodobě pohybují pod úrovní mezd v průmyslu ale i celkově v národním hospodářství. V roce 2017 mzda vzrostla na 22 379 Kč (Wikipedie, 2018).

Rozdělení zemědělství v ČR:

Rostlinná výroba:

- obiloviny,
- okopaniny,
- olejniny,
- ovoce,
- zelenina,
- luskoviny,
- přadné rostliny,
- chmel a vinná réva.

Hlavním úkolem rostlinné výroby je získávání rostlinných produktů pomocí využití půdy. Tyto produkty jsou určeny k přímému prodeji na trhu nebo k dalšímu zpracování. Půda je hlavním výrobním faktorem. Každý typ půdy disponuje určitým biologickým potenciálem pro růst plodin. Do zemědělské půdy se zahrnuje orná půda, trvalé travní porosty a trvalé kultury (Wikipedie, 2018).

Živočišná výroba:

- skot,
- prasata,
- drůbež,
- ovce a kozy,
- ryby,
- včely.

Základní úloha živočišné výroby je výroba živočišných produktů, jako je maso, mléko, vejce apod. Během výroby také vznikají vedlejší produkty např. kůže, vlna, peří apod. (Wikipedie, 2018).

Struktura zemědělských podniků je složená z různých sociálně ekonomických typů podniků. Obecně je můžeme rozčlenit do 3 skupin:

- zemědělský podnik zaměřený na zisk, z celkové produkce je velká většina určena pro trh,
- rodinná hospodářství, která nejsou orientována na zisk, nýbrž jsou motivováni jako spotřebitelé, protože část produkce má samozásobitelský charakter, větší část je opět určena pro trh,
- naturální hospodářství fyzických osob, v tomto případě převažuje produkce určena k vlastní spotřebě, minimální část je určena pro trh, jejich nabídka je omezena pouze na některé komodity.

Odlišnosti jednotlivých prvků struktury se projevují ve zvláštностech chování a v odlišných kritériích v rozhodování.

Z výše uvedeného je patrné, že podniky se neorientují pouze na zisk a není jediným určujícím prvkem v chování podnikatelských subjektů (Bečvářová, Zdráhal, 2014).

2.6 Projevy behaviorálního účetnictví v zemědělství

Produkce v zemědělských podnicích je odlišná od produkce v jiných oborech. Tato odlišnost spočívá v jejím biologickém charakteru. Účetnictví má za úkol veškeré tyto odlišnosti zachytit. Některé z nich si uvedeme a ukážeme si, jakým způsobem s nimi podnik může naložit. Zemědělské podniky využívají řadu aktiv, kromě budov, staveb, strojů, apod. využívá také aktiva, která mají v zemědělství specifický význam a způsob využití, jedná se především o zvířata a rostliny. Vzhledem ke specifickým vlastnostem biologických aktiv, je zapotřebí odděleně řešit otázky klasifikace, oceňování a odpisování (Dvořáková, 2009).

Pro zemědělský podnik, který má podat věrný a poctivý obraz účetnictví, je správné ocenění zásadní záležitostí. Určený způsob ocenění má vliv na výši vykazovaných aktiv a pasiv, tím jsou ovlivňovány informace o majetkové struktuře podniku a zároveň i ukazatele finanční analýzy. Ovlivňuje výši nákladů a tím i velikost vykazovaného výsledku hospodaření. Zákon o účetnictví se specifickým ocenění biologických aktiv nevěnuje skoro vůbec (Dvořáková, 2012).

Současná legislativa upřednostňuje ocenění v historických cenách, které nejsou schopny zobrazit věrný a poctivý obraz účetnictví. Hodnota majetkových položek je nižší (Dvořáková, 2012).

Ocenění reálnou hodnotou napomáhá k věrnějšímu obrazu účetnictví. Mezi její klady patří tedy věrnější zobrazení aktiv, usnadnění procesu oceňování a kalkulací. Mezi zápory lze zahrnout obtížné nalezení odpovídající reálné hodnoty u některých kategorií zvířat, které nejsou určeny k obchodování. Reálná cena zvířat je navíc nestabilní v důsledku sezónních výkyvů (Dvořáková, 2012).

Správně provedená klasifikace biologických aktiv a jejich vykazání v účetní závěrce by měly poskytnout uživatelům informaci o rozdělení biologických aktiv na dlouhodobá a krátkodobá v návaznosti na očekávané užítky. Dále rozlišujeme biologická aktiva, která již přinášejí užítky a aktiva která zatím užítky nepřinášejí (Dvořáková, 2009).

Pokud není klasifikace těchto aktiv provedena důsledně, dochází ke zkreslení struktury rozvahy, která nesprávně informuje o finanční situaci účetní jednotky, a veškeré ukazatele finanční analýzy týkající se likvidnosti jsou zavádějící a nepřesné (Dvořáková, 2009).

O živočišné výrobě podnik účtuje v oběžném i dlouhodobém majetku. O zařazení chovaných zvířat rozhoduje podnik. Zařazení zvířat musí být zároveň v souladu s platnou legislativou České republiky. Účetní jednotka si určí také způsob a metodu kalkulace nákladů, které jsou důležité pro ocenění aktiv pořízených vlastní výrobou (Dvořáková, 2009).

K dalšímu rozporu dochází u daňových odpisů, které vycházejí z přesného stanovení doby odpisování na základě zatřídění do odpisových skupin. Doba odpisování by v Zákoně o daních z příjmů měla být stanovena reálněji ve vztahu k době života zvířat (Valder, 2008).

Podnik musí hledat taková řešení, která budou v souladu s právními normami, a zároveň co nejvěrněji a nejpoctivěji zobrazí skutečnost. Tím bude účetnictví pro podnik co nejužitečnější, hlavně pro potřeby vedení společnosti a jeho následného rozhodování o dalším vývoji podniku. Např. pokud bude podnik žádat o úvěr, bude chtít vykázat vyšší zisk, přizpůsobí tomu tedy v daném časovém intervalu své vykazování. A to třeba volbou metod kalkulace, převodu zvířat do kategorií, volbou vhodné účetní metody.

Obdobně tomu bude v případě, že bude chtít získávat více dotací na podporu výroby nebo ochranu krajiny, své aktivity také přizpůsobí tomuto faktoru.

2.7 Dotace v zemědělství

Podniky musí zvládnout řadu funkcí a povinností, které jsou na ně kladeny. To, jak budou úspěšní, nezávisí pouze na aktivitě podniku, ale i na podpoře zvenku. Právě dotace jsou druhem pomoci, prostřednictvím které jsou dosaženy stanovené cíle (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

Mezi hlavní poslání dotací patří:

- minimalizovat negativní dopady socioekonomického prostředí na prostředí přírodní,
- změna struktury výroby,
- rozšíření aktivit,
- zlepšení sociálních podmínek.

Pokud by dotace nebyly k dispozici, podniky nemusejí být schopny vyrobit dostatek potravin, což může vést ke zvýšení jejich cen. Oba tyto jevy působí na společenské klima a jsou schopny vytvořit politické obtíže v daných regionech. Z toho vyplývá, že je přijatelnější nadprodukce, kdy je pokryta spotřeba a se zbytkem se domácí hospodářství lépe vyrovná než s nedostatkem (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

Přestože je zemědělská produkce variabilní, ne vždy zisková a efektivní, nesmí být ukončena. Veřejná moc by se musela začít zabývat jakým jiným způsobem pečovat o krajinu. Každá odpověď na tuto otázku obsahuje spolupráci zemědělských podnikatelů (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

Základní členění

- dle subjektů donátorů a příjemců,
  - donátory mohou být: státní instituce, EU, soukromé zdroje,
- dle účelu,
  - podpora výroby,

- podpora odstoupení od výroby,
- mimovýrobní, doplňující,
- podpůrné (např. na pojištění, poradenské služby, technické vybavení, apod.),
- podpora prodeje,
- dle účinnosti,
  - dotace prospěšné,
  - dotace pochybné,
  - dotace zmarněné, zmařené,
  - dotace postrádané,
- dle účetnictví,
  - na úhradu provozních nákladů,
  - investiční dotace,
  - dotace k úhradě finančních nákladů,
  - dotace k ceně (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

2.7.1 Účtování o dotacích obecně

Pro účtování o dotacích je nutné použít syntetické účty a k nim odpovídající analytické členění. Jedná se zejména o účetní skupinu č. 34, kdy je nutné odlišit daně a dotace (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

Dále je nutné určit rozhodný okamžik účtování. Z pohledu řádného účetnictví se musí účtovat již o příslibu dotace. Přijetím dotace se uhradí pohledávka a zvýší se peněžní prostředky nebo dojde ke snížení ocenění dlouhodobého majetku. Okamžik účtování u státní dotace je ve chvíli, kdy je jisté, že dotaci podnik získá. Dalším okamžikem, kdy definitivně začínáme o dotaci účtovat, je schválení žádosti (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

V případě, že dojde ke změně výše dotace, vytvoří se opravná položka k pohledávce.

Dotace také může být podmíněna způsobem využití apod., to je možné v účetnictví zachytit pomocí analytické evidence (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

V případě, kdy je dotace poskytována na úhradu finančních nákladů, musí účetní jednotka sledovat účel těchto nákladů a správně tyto náklady věcně přiřadit (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

Účtování o dotacích obsahuje prvky vlivu rozhodování subjektu.

2.7.2 Dotace na pořízení investice, dlouhodobého majetku

Tento druh dotace se obvykle vyplácí ex post. To znamená, že mezi žádostí, schválením a poskytnutím dotace uplyne různě dlouhá doba. Během této doby musí účetní jednotka zaznamenávat veškeré svoje aktivity v účetnictví. Tyto aktivity, konkrétněji pořízení dlouhodobého majetku musí financovat z jiných zdrojů, které budou uhrazeny dotací. Ve chvíli, kdy je dotace potvrzena, se v účetnictví cena majetku sníží o výši dotace (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

V případě že podnik zažádal o dotaci, pořídil a zařadil dlouhodobý majetek do účetnictví v jednom zdaňovacím období a zároveň splnil veškeré podmínky, ale není prozatím poskytnutí dotace jisté, zachytí účetní jednotka tuto skutečnost pomocí dohadných účtů. Výše dotace bude odhadnuta:

- snížení účtu pořízení dl. majetku v ocenění předpokládané dotace 38x/04x,
- zařazení dlouhodobého majetku ve zbývajícím ocenění 02x/04x.

V příštím účetním období bude dotace poskytnuta. Tím dojde k náhradě dohadné položky pohledávkou skutečnou ve skutečné výši dotace (34x/38x). Možné korekce se zakládají ve změně ocenění (odpisů) (Kouřilová, Pšenčík & Kopta, 2009).

Příklad účtování bude uveden v praktické části.

3 Cíl a metodika práce

Cílem práce je analýza a identifikace projevů behaviorálního účetnictví v podmínkách zemědělského podniku, zaměřené na agendu dotací.

Pro dosažení cílů této práce bylo nejdříve zapotřebí nastudovat potřebné informace v odborné literatuře. Tyto informace byly získány v knihovně Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, dále na internetu a od zaměstnanců společnosti Agro Liblice, s. r. o. a z interních dokumentů.

V literární rešerši je nejprve uvedena oblast, v jaké se bude práce pohybovat. K objasnění pojmu behaviorální ekonomie je nejdříve potřeba vysvětlit behaviorální psychologii a nastínit jak se může psychologie projevovat v ekonomickém světě. Na základě těchto informací se práce přesune k prvnímu velkému tématu a to k behaviorální ekonomii. Současně s ní bude pozornost také věnována klasické ekonomii. Jelikož je práce zaměřena na zemědělské podniky, charakterizujeme si podmínky pro jejich podnikání a vývoj zemědělství v ČR. Druhým velkým tématem jsou dotace, které literární rešerši zakončí.

Právě na dotace je praktická část práce zaměřena. Předmětem zkoumání budou investiční dotace do zemědělství. Přiblížíme si celý proces získávání dotace, jaké finanční ale i nefinanční rozhodnutí musí podnik udělat a v neposlední řadě jaký dopad mají do účetnictví.

4 Vlastní práce

4.1 Charakteristika vybraného podniku

Obrázek 3: Logo

Zdroj: www.zamek-liblice.cz

Tabulka 1: Základní údaje

Název firmy	AGRO LIBLICE, s. r. o.
IČO	26743566
Sídlo	č.p. 28, 277 32 Hostín
Umístění	Liblice 145, 27732 Byšice
Právní forma	společnost s ručením omezeným
Vznik a zápis	30.12.2002

Zdroj: www.justice.cz

Obrázek 4: Areál, letecký pohled

Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 5: Areál

Zdroj: www.agroliblice.cz

Zemědělský podnik AGRO LIBLICE, s. r. o. se nachází ve Středočeském kraji na okraji malé obce Liblice. Podnik založili v roce 2002 Ing. Marta Hlůžová a Václav Hlůže. Oba společníci vložili částku 100 000 Kč, základní kapitál byl tedy ve výši 200 000 Kč a každý disponoval 50% obchodním podílem. Zároveň byli jednateli společnosti. V roce 2006 Ing. Marta Hlůžová převedla svůj podíl na Ing. Jakuba Hlůže. Ing. Marta Hlůžová také přestala vykonávat funkci jednatelky a tuto pozici začal vykonávat Ing. Jakub Hlůže. V roce 2011 byl zvýšen základní kapitál o 4 000 000 Kč, přičemž každý z jednatelů vložil 2 000 000 Kč. V roce 2016 se stal společníkem PAGUS, s. r. o.

Předmětem podnikání je:

- zemědělství, včetně prodeje nezpracovaných zemědělských výrobků za účelem zpracování nebo dalšího prodeje,
- zpracování zemědělských výrobků a jejich prodej,
- výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona,
  - nakládání s odpady,
  - velkoobchod, maloobchod,
  - skladování,
  - výroba krmiv či hnojiv,
  - ubytovací služby,
  - pronájem a půjčování věcí movitých,
- pronájem nemovitých věcí,
- silniční motorová doprava nákladní.

Mezi zemědělské služby, které podnik nabízí, patří např.:

- podmítka,
- setí obilovin, cukrovky či cibule,
- hloubkové kypření,
- sklizeň obilovin,
- sekání píce,
- lisování sena a slámy,

- práce nakladačem,
- čištění obilí.

V roce 2017 byl průměrný počet zaměstnanců 16 + 2 řídicí pracovníci.

Tabulka 2: Aktuální nabídka produkce k 25.7.2018

PRODUKT	CENA
cibule žlutá	10 Kč/kg
cibule šalotka	25 Kč/kg
červená řepa	10 Kč/kg
pšenice	500 Kč/q
ječmen	500 Kč/q
zadina	300 Kč/q
oves	500 Kč/q
brambory	8 Kč/kg
proso seté	8 Kč/kg
sláma	200 Kč/q
seno vojtěškové	450 Kč/balík
seno travní	400 Kč/balík

Zdroj: www.agroliblice.cz

Veškeré produkty jsou registrovány u GlobalGAP. Standardy GAP (Good Agricultural Practice) sestavila skupina předních evropských obchodních firem s cílem sloučit, harmonizovat a přehledně uspořádat všechny zemědělské standardy, které již existují, a které se používají v různých zemích světa. Tyto standardy zahrnují požadavky na bezpečnost potravin, ochranu práce, ochranu zvířat a životního prostředí.

Certifikace podle GlobalGAP je určena pro všechny zemědělské podniky, které chtějí svoji produkci nabízet velkým obchodním řetězcům nebo chtějí zlepšit vnitropodnikový management kvality.

Velká část požadavků, které musí být splněny pro certifikaci podle GlobalGAP, je plně pokryta již certifikací podle Nařízení Rady (ES) o ekologickém hospodaření, prováděním kontrol v rámci systému Cross Compliance nebo splněním požadavků Nařízení Rady (ES) o hnojivech.

4.1.1 Podmínky pro podnikání

Z hlediska kvality životního prostředí patří okres Mělník k nejvíce postiženým oblastem ve středních Čechách a v řadě ukazatelů patří k nejhorším v ČR. Hlavní příčinou je chemický průmysl a výroba energie. Přesto se situace v posledních desetiletí značně změnila.

Kvalita ovzduší je relativně dobrá, protože došlo k odsíření tepelné elektrárny Mělník. Obcí ale prochází silnice I. třídy, proto se zvyšujícím se provozem těžkotonážních aut, se zvyšuje produkce skleníkových plynů.

Povrch území je rovinatý, má nížinný charakter. Jedná se o úrodnou oblast s kvalitní půdou a dobrými klimatickými podmínkami. Průměrně za měsíc naprší 38 mm. Nejvíce srážek je v měsíci červnu a v červenci, kdy naprší okolo 53 mm. Nejméně srážek je v dubnu a říjnu, kdy se srážky pohybují okolo 28 mm. Měsíční úhrny pod 30 mm převážně indikují suchý měsíc. V posledních letech se zemědělci čím dál častěji musí vypořádat se suchým obdobím.

4.2 Podnik a dotace

Za posledních patnáct let čerpala společnost dotace na několik větších i menších investičních akcí. Ne vždy se jednalo přímo o dotační prostředky, v některých případech byl společnosti poskytnut zvýhodněný úvěr s dotovanými úroky. Do roku 2004 bylo poskytovatelem podpory většinou Ministerstvo zemědělství. Po vstupu České republiky do Evropské unie se společnosti naskytla možnost využít prostředky také z evropských dotačních programů.

Pro své podnikatelské začátky chtěl podnik využít dotační program, který podporoval mladé začínající zemědělce. Žadatel musel naplňovat definici mikro podniku nebo malého podniku. Věk začínajícího zemědělce se musel pohybovat v rozmezí 18-40 let, a dále musel mít minimální zemědělskou kvalifikaci nebo ji v nejbližší době dosáhnout. V právnické osobě plní funkci statutárního orgánu a podílí se více než 50 % na základním kapitálu. Všem těmto podmínkám společnost Agro Liblice, s. r. o. vyhověla až na poslední. Uvažovali o jiném uspořádání, případně o přizvání nového člena. Nakonec se rozhodli, že statutární orgán zůstane ve stejném uspořádání a zachovají podíl na základním kapitálu (každý 50%). Čerpali ze zkušeností jiného rodinného

podniku, kde právě nerovnoměrné rozdělení podílů napáchalo velké škody nejenom v podniku, ale i v rodině. Tomu chtěli předejít a raději obětovali tuto možnost podpory.

Krok za krokem budovali úspěšný podnik, který postupem času rozšiřoval svou působnost v zemědělství. Nezaměřovali se pouze na svou rostlinnou produkci, ale začali také poskytovat své služby v této oblasti dalším zemědělcům. Za tímto úspěchem stojí nejenom šikovnost, chytrost, znalost svého oboru, zkušenosti, nadšení pro tuto práci, vztah k přírodě ale i podpora od státu a EU.

Na počátku podnikání byly podávány žádosti o dotace na provoz a jeho rozšíření. Tento postup byl velice důležitý pro nastartování úspěšného podnikání. V současné době je společnost soběstačná. Současné podpůrné programy nejsou vždy pro podnik zcela efektivní. Hlavním důvodem jsou vysoké náklady na zpracování projektů a administraci s tím spojenou. Nyní jsou dotace vybírány s ohledem na dopad na životní prostředí, tak jako tomu bylo u dotace na závlahový systém. Výhodou pro zpracování této žádosti a posléze i celé dokumentace byla účast v podobném programu v minulých letech. Získané zkušenosti se zpracováním byly bonusem. Navíc toto zařízení v současných klimatických podmínkách ušetří v porovnání s původním systémem až 25% vody. Společnost se snaží být v chování k přírodě zodpovědná i s rizikem nižšího finančního příjmu.

4.3 Dotační program

Na konci roku 2014 podnik podal žádost o poskytnutí podpory z Programu 129 160 (celým názvem: Program 129 160 – Podprogram 129162 „Podpora obnovy a budování závlahového detailu a optimalizace závlahových sítí). Řídícím orgánem a poskytovatelem je Ministerstvo zemědělství ČR.

Do tohoto programu mají možnost se přihlásit:

- družstvo,
- firma (0-24 zaměstnanců),
- firma (25-49 zaměstnanců),
- firma (50-249 zaměstnanců),
- firma (250 a více zaměstnanců),

- občan.

Dotace je určena pouze pro podniky na území České republiky.

Předmět a účel podpory:

- cílem programu je podpořit obnovu a výstavbu závlahového detailu (koncové části závlahového systému), modernizaci závlahových zařízení a vyšší efektivnost současných závlahových soustav,
  - pořízení strojů a zařízení k dodávce závlahové vody k plodinám,
  - pořízení komplexních mobilních závlahových systémů,
  - výstavba a obnova čerpacích stanic,
  - výstavba a obnova odběrných objektů,
  - výstavba a obnova trubních rozvodů a závlahových kanálů,
  - výstavba a obnova závlahové nádrže,
  - řídicí systémy závlahových soustav.

Druh podpory:

- podpora je poskytována formou účelově vázané dotace,
  - úhrada do výše 60 % způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace na investice pořízené mladými zemědělci nebo zemědělci do pěti let od zahájení jejich činnosti ve znevýhodněných oblastech,
  - úhrada do výše 50 % způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace na investice pořízené ostatními zemědělci ve znevýhodněných oblastech,
  - úhrada do výše 50 % způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace na investice pořízené mladými zemědělci nebo zemědělci do pěti let od zahájení jejich činnosti v jiných než znevýhodněných oblastech,
  - úhrada do výše 40 % způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace na investice pořízené ostatními žadateli v jiných než znevýhodněných oblastech.

Podmínky:

- žadatelem může být zemědělský podnikatel, tedy fyzická nebo právnická osoba podnikající v zemědělské výrobě nebo zemědělský subjekt, tedy právnická osoba provozující zařízení sloužící pro zemědělskou prvovýrobu, který je alespoň z 60 % vlastněn zemědělskými výrobci,
- pro potřeby zvýhodnění vyšší mírou podpory z titulu mladých zemědělců může být příjemcem fyzická osoba, které ke dni podání žádosti není více než 40 let, nebo právnická osoba, která je řízena mladým zemědělcem, který splňuje definici příjemce dotace - fyzické osoby, nebo fyzická osoba, kterou mladý zemědělec řídí, tj. plní funkce statutárního orgánu a zároveň se podílí na základním jmění z více než 50 % minimálně po dobu vázanosti realizace projektu nebo zemědělec, který zahájil činnost během pěti let před datem podání žádosti o podporu,
- podporu nelze poskytnout žadatelům, jejichž předmět podpory se nachází na území hlavního města Prahy.

4.3.1 Žádost o poskytnutí podpory z programu 129 160

Žádost o dotaci je formálním krokem, ve kterém poskytovateli dotace předkládáte podrobný popis vašeho plánovaného projektu.

Žádost byla společností podána **28.10.2014**.

Prvním bodem žádosti je název programu, do kterého se podnik hlásí a základní údaje o žadateli.

V tomto případě je uveden název společnosti, sídlo, IČ a DIČ.

Agro Liblice, s. r. o. jako název akce (projektu) uvedla „*Modernizace závlahové soustavy Liblice*“.

Společnost žádá o dotaci ve výši **1 992 000 Kč**.

Následuje výčet příloh, které žádost musí obsahovat:

- čestné prohlášení,
- technická zpráva,

- doklad o tom, že je žadatel zemědělský podnikatel nebo podnikatelský subjekt, jehož předmětem činnosti je poskytování závlah jako služby zemědělcům,
- pokud je žadatelem podnikatelský subjekt, jehož předmětem činnosti je poskytování závlah jako služby zemědělcům doklad o tom, že je žadatel minimálně z 60 % vlastněn zemědělskými prvovýrobci,
- pro předmět podpory dle části I. písm. b) územní rozhodnutí,
- vyjádření vodoprávního úřadu nebo předběžný souhlas dodavatele vody k využití pro závlahu,
- doklady o majetkových nebo užívacích právech k dotčeným pozemkům či pozemkovým blokům a stavbám,
- formuláře S 09 110, S 09 120, S 09 140, S 09 160,
- čestné prohlášení žadatele, že na předmět podpory nevyužije jiné prostředky státního rozpočtu než poskytnuté prostřednictvím programu 129 160.

Žádost je zakončena identifikací statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu žadatele (vedoucí organizace), který svým podpisem schválí tuto žádost.

4.3.2 Technická zpráva

Stejně jako žádost má i technická zpráva předepsané údaje, které musí obsahovat. To jaký vzhled dá společnost technické zprávě, závisí pouze na ní. Nyní se jedná o informace týkající se celého projektu.

Základní údaje

Pro závlahovou soustavu je **zdrojem vody** Košátecký potok. Smluvním poskytovatelem závlahové vody je společnost Povodí Labe (státní podnik).

Závlahový systém bude vystavěn na **katastrálním území Liblice**, konkrétně na půdní bloky číslo 7901/8, 7901/7, 7901/4. Žadatel je majitelem této půdy.

Časový plán výstavby

Odhadovaný začátek výstavby je určen **okamžikem schválení dotace**, nejpozději však do **31.01.2015**.

Předpokládané ukončení výstavby je naplánováno nejpozději do **30.06.2015**.

Popis současného stavu

Žadatel v současné době disponuje 2 moderními pásovými zavlažovači OCMIS s průměrem hadic do 85 mm a hadicí o délce 300 m. Dále kapkovou závlahou na 4 ha a **8 kusy pásových zavlažovačů ODRA**. A právě těchto 8 kusů zastaralých a morálně opotřeбенých pásových zavlažovačů představuje slabý článek závlahové soustavy pro svou poruchovost a nespolehlivost. To velmi zvyšuje nároky na kontrolu provozu a dále výrazným způsobem zvyšuje náklady na opravy a na spotřebovanou závlahovou vodu.

Realizace projektu

Realizace projektu v sobě zahrnuje nákup dvou technologických typů závlahového detailu:

- nákup **pásových zavlažovačů v počtu 2 kusy** v závislosti na jejich konečné pořizovací ceně, která vzejde z výběrového řízení, protože žadatel nechce přesáhnout celkovou disponibilní částku na tento druh investice – na závlahu,
  - parametry,
    - **průměr hadic: do 85 mm,**
    - **délka hadice: 300 m,**
    - **provoz řízen počítačově,**
- nákup **kapkové závlahy** na výměru 40 ha, která zajistí závlahu pro brambory a zeleninu,
  - závlaha není určena do trvalých kultur,
  - kapková závlaha zajistí velmi šetrnou závlahu pro polní plodiny, což vedle příjmu agrotechnického, znamená i nemalý efekt ekonomický – snížením nákladů na závlahovou dávku.

Konečná podoba, která splní požadavky žadatele, vzejde z výběrového řízení.

Dopad investice

Úspora vody a energie je zajištěna následovně:

- nová technologie nebude mít žádné úniky vody z důvodu netěsnosti,
- provoz nového pásového zavlažovače umožní to, že během zavlažování se bude moci regulovat velikost zavlažovací dávky podle typu půdy,

- různé typy se od sebe liší schopností zadržet vodu, písčité půdy je třeba zavlažit více oproti půdám těžším, které mají schopnost podržet si dobu déle a lépe s ní hospodaří,
- uživatel tak využije znalost svých pozemků při řízení provozu závlahy,
- očekávaná roční úspora vody je tak odhadována na 25 %,
  - závlaha umožní automatické vypnutí při dokončení zavlažovacího cyklu a to zamezí zbytečné závlaze v případě nepřítomnosti obsluhy,
  - kapková závlaha umožní velmi šetrně dodat závlahu pro konkrétní plodinu (brambory) a to při významně nižší spotřebě závlahové vody.

Informace o celkové zavlažované ploše před a po realizaci:

Zamýšlená investice je určena na zavlažovanou plochou 58 ha.

Po realizaci projektu dojde jak ke **zvýšení zavlažované plochy** o přibližně 40 ha a realizací projektu dojde také k výraznému zlepšení efektivity závlahy.

Další doplňující informace

Zavlažovaná plocha na jedno postavení pořizovaného zařízení je následující:

- u pásových zavlažovačů - 1,5 ha,
- u kapkové závlahy – 1 ha.

Informace o spotřebě vody na závlahy za uplynulá období:

Spotřeba závlahové vody v roce 2014 byla na uvedenou výměru 6100 m³.

Informace o způsobu financování akce:

Žadatel plánuje projekt **financovat z vlastních zdrojů**.

4.3.3 Registrace akce

Registrace akce proběhla ke dni **28.11.2014**.

Opět je uvedena identifikace žadatele a o jaký projekt se jedná.

V toto dokumentu poskytovatel, Ministerstvo zemědělství, určí termíny akce.

Realizace akce (projektu) musí být dokončena do **31.05.2015**.

Příjemce dotace předloží veškerou dokumentaci k závěrečnému vyhodnocení nejpozději **31.08.2015**.

Opět je heslovitě uvedeno, na jaký účel je dotace poskytnuta (pásové zavlažovače 2 kusy, kapková závlaha 40 ha).

V neposlední řadě je uvedeno financování projektu.

Žadatel odhaduje cenu projektu na **4 980 000 Kč**, přičemž žádá o dotaci ve výši 1 992 000 Kč.

Zbylou částku 2 988 000 Kč plánuje žadatel uhradit z **vlastních zdrojů**.

Pravost dokumentu je potvrzena podpisem pověřenou osobou ze strany poskytovatele.

4.3.4 Zadávací dokumentace

Dne **05.02.2015** Agro Liblice, s. r. o. vyhlásil zadávací řízení na výše zmíněný projekt.

Jedná se o dodání následujících zařízení:

- **pásové zavlažovače,**
  - průměr hadice 80-85 mm,
  - délka hadice 300 m,
  - provoz řízen počítačově, při zachování možnosti manuálního ovládní,
- **kapková závlaha,**
  - minimální zavlahovaná plocha je 40 ha s možností víceletého používání.

Veškeré použité materiály a zvolené technologie musí odpovídat technickým normám a zákonům ČR. Uchazeč musí tuto skutečnost prokázat dodáním prohlášení o shodě u všech technologických celků a to nejpozději při vystavení faktury.

Cena zakázky je stanovena na **maximální částku 5 000 000 Kč bez DPH**.

Termín dodání je nejpozději do **31.03.2015**.

Kritériem pro zadání zakázky je **nejnižší nabídková cena**. Vítězná nabídka bude nabídka s nejvyšším bodovým hodnocením a to vše za předpokladu splnění veškerých technických požadavků zadavatele ze strany uchazeče.

Platební podmínkou zadavatele je úhrada **v jedné splátce do 14 dní od dodání zařízení.**

Veškerým podmínkám zadávacího řízení vyhověla společnost **Aqua Industrial, s. r. o.**, se kterou byla 27.2.2015 uzavřena kupní smlouva. Smluvní strany se dohodly na kupní ceně **3 997 493 Kč bez DPH**, k ceně bude připočteno DPH ve výši 21%. Cena **s DPH činí 4 836 966,53 Kč.**

4.3.5 Rozhodnutí o poskytnutí dotace

Rozhodnutí o poskytnutí dotace bylo vydáno **11.05.2015**. V tomto dokumentu jsou opět uvedeny: identifikace žadatele, termíny akce, na co bude dotace použita a financování projektu.

Nyní je financování vyjádřeno v částkách, na kterých se Agro Liblice, s. r. o. a Aqua Industrial, s. r. o. dohodli v kupní smlouvě. Celková částka projektu je ve výši **3 997 493 Kč**. Výše dotace byla schválena v částce **1 598 000 Kč**. Zbytek částky uhradí příjemce jednorázově ze svých zdrojů.

Dne **02.06.2015** bylo změněno „*Rozhodnutí o poskytnutí dotace*“. Tato změna spočívala v prodloužení doby realizace a to do **31.07.2015** namísto 31.05.2015.

Pravost dokumentu je potvrzena podpisem pověřenou osobou ze strany poskytovatele.

Obě tato rozhodnutí obsahovala přílohu „*Podmínky čerpání finančních prostředků státního rozpočtu a ukončení akce programu 129 160 – podprogramu 129 162 „Podpora obnovy a budování závlahového detailu a optimalizace závlahových sítí“.*“

Souhlas s podmínkami „*Rozhodnutí*“ stvrdil žadatel svým podpisem.

4.3.6 Závěrečné vyhodnocení akce (projektu)

Závěrečné vyhodnocení akce proběhlo **15.01.2016**.

Opět dokument začíná identifikací poskytovatele a žadatele.

Z tohoto dokumentu můžeme vyčíst, zda žadatel o dotaci vyhověl všem stanoveným podmínkám.

Realizace projektu byla ukončena **21.07.2015**.

Dokumentaci k závěrečnému vyhodnocení projektu podnik předložil **26.08.2015**.

Termíny akce stanovené poskytovatel uvedené v „Rozhodnutí o poskytnutí dotace“ byly tedy dodrženy.

Dále je potvrzeno, že podnik použil dotaci na investici, která je charakterizována v „Technické zprávě“.

Poslední položkou vyhodnocení je financování projektu. Nyní se jedná o skutečně vynaložené peněžní prostředky. Cena projektu je 3 997 493 Kč, výše dotace 1 598 000 Kč. Zbytek uhrazeno z vlastních zdrojů.

4.4 Návrh změny pro podnik

Ačkoliv veškeré dokumenty obsahově byly v pořádku a splňovaly veškeré podmínky, doporučila bych zvolit lepší formální stránku. Údaje často byly nepřehledné a zmatené. To může způsobit nejasnosti, které vyústí v zamítnutí podpory.

Obecně také platí, že úhledný, dobře stylizovaný a propracovaný dokument vyvolá dobrý první dojem, který si může poskytovatel v sobě nést po celou dobu rozhodovacího procesu.

4.5 Účtování o dotaci dle podniku

Účtový rozvrh

022 – Samostatné movité věci a soubory movitých věcí

042 – Pořízení dlouhodobého hmotného majetku

082 – Oprávky k samost. movitým věcem a souborům movitých věcí

221 – Bankovní účty

321 – Závazky z obchodních vztahů

343 – Daň z přidané hodnoty

346 – Dotace ze státního rozpočtu

388 – Dohadný účet aktivní

551 – Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku

2015

Tabulka 3: Účtování za rok 2015

Číslo úč. př.	Název účetního případu	Částka v Kč	MD	DAL
1	Poradenské služby	5 000	042	221
2	Pořizovací cena závlahového systému	3 997 493	042	321
3	Zařazení do užívání	4 002 493	022	042
4	Schválení žádosti o dotaci	1 598 000	388	022
5	Zúčtování odpisů ze snížené částky	801 498	551	082

Zdroj: vlastní zpracování

2016

Tabulka 4: Účtování za rok 2016

Číslo úč. př.	Název účetního případu	Částka v Kč	MD	DAL
6	Přidělení dotace	1 598 000	346	388
7	Přijetí platby	1 598 000	221	346
8	Odpisy	2 133 997	551	082
9	Storno odpisů za minulý rok	801 498	082	551

Zdroj: vlastní zpracování

V případě, že veškeré úkony, tedy i účetní případy, proběhnou během jednoho účetního období, podnik nepoužívá účet 388. Přidělení dotace účtuje 346-MD a 022-DAL.

Samozřejmě pro lepší orientaci a detailnější sledování používá podnik analytické účty, v tomto případě označení 302. Pro přehlednost tabulky uvádím pouze účty syntetické.

Závlahový systém je zařazen do 1. odpisové skupiny a je odpisován zrychleně.

4.6 Návrh změny v účtování

Způsobem, kterým účtuje podnik je vyhověno daňovým požadavkům, ne ale požadavkům podniku, který údaje z účetnictví využívá pro finanční analýzu a řízení. Vysoké dotace zkreslují obraz stavu majetku a závazků.

Možný způsob řešení účtování vzhledem k objektivnímu vyjádření skutečnosti

V případě že byl dlouhodobý majetek pořízen pomocí dotace v celé výši, měla by tuto skutečnost účetní jednotka uvést v podrozvahové evidenci. Tím dojde k zabránění odpisování majetku v části ocenění, které bylo hrazeno z dotace a také se zabrání vykazování vyššího vlastního kapitálu.

V tomto případě účetní závěrka nepodává věrný obraz skutečnosti a to i za předpokladu, že je stav zobrazen v souladu s povinnými účetními metodami. V tomto případě nejsou účetní metody v souladu se zákonem o účetnictví, který je nadřazenou právní normou.

Investiční dotace jsou zdrojem krytí aktiv. V účtové osnově však není skupina, kam tento zdroj podle jeho povahy účtovat.

V současné době se hodnota dotace uvádí v příloze účetní závěrky. Mohou se uvádět ale pouze investiční dotace přijaté v daném účetním období. To znamená, že součástí dlouhodobého majetku může být i majetek pořízený prostřednictvím dotace v minulém období, ale již o něm nebude informovat příloha uzávěrky.

Je tedy potřeba hledat vhodnější způsob evidence majetku pořizovaného za pomoci dotace v účetnictví tak, aby byly splněny požadavky věrného zobrazení skutečnosti a současně zachován systém odpisování majetku pouze z té části jeho ocenění, která nebyla hrazena dotací a to jak v účetní tak i daňové rovině.

Možným způsobem je vykazování **zůstatkové a aktivní dotace**.

Účtový rozvrh

022 – Samostatné movité věci a soubory movitých věcí

042 – Pořízení dlouhodobého hmotného majetku

082 – Oprávky k samost. movitým věcem a souborům movitých věcí

221 – Bankovní účty

321 – Závazky z obchodních vztahů

343 – Daň z přidané hodnoty

346 – Dotace ze státního rozpočtu

441 – Rezervy - zůstatková dotace

449 – Aktivní dotace

551 – Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku

Zůstatková dotace

Tabulka 5: Účtování zůstatkové dotace

Číslo úč.př.	Název účetního případu	Částka v Kč	MD	DAL
1.	Pořízení závlahového systému	3 997 493	042	321
	DPH (21%)	839 474	343	321
2.	Nárok na odpočet DPH	839 474	221	343
3.	Úhrada závlahového systému	4 836 967	321	221
4.	Přijetí dotace	1 598 000	221	346
5.	Vznik zdroje	1 598 000	346	441
6.	Zařazení závlahového systému	3 997 493	022	042
7.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 1.rok	719 848	551	082
8.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 2.rok	479 899	551	082
9.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 3.rok	479 899	551	082
10.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 4.rok	239 950	551	082
11.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 5.rok	239 950	551	082
12.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 6.rok	239 947	551	082
13.	Vyřazení závlahového systému	2 399 493	082	022
14.	Zrušení zdroje	1 598 000	441	022

Zdroj: vlastní zpracování

Jak můžeme vidět, pro evidenci dotace je otevřen nový účet ze skupiny 44. Vyřazení závlahového systému se zaznamená ve dvou účetních případech. Nejdříve se účet 022 sníží o odepsanou část vstupní ceny (odepisuje se ta část, na kterou nebyla použita dotace), a poté o hodnotu dotace. Po celou dobu užívání majetku se dotace objevuje ve výkazech, z tohoto důvodu se nazývá zůstatkovou dotací. Odpisy byly použity účetní.

I přesto, že je tento způsob účtování lepší než současný systém, má své nedostatky. Není zjevné, kdy o zůstatkové dotaci přestat účtovat a jakým způsobem o ní účtovat.

O této dotaci může přestat podnik účtovat podle účetních a daňových odpisů a to po posledním odepsání. Dalším řešením je, že si okamžik ukončení určí sama účetní jednotka. Poslední možností je ukotvení v účetních předpisech.

Z výše uvedeného způsobu účtování také vyplývá, že se po celou dobu hodnota zůstatkové dotace nemění stejně jako stav dlouhodobého majetku ve výši dotace na

straně aktiv. Je tedy nutné postupně znehodnocovat dlouhodobý majetek v této částce, a zároveň znehodnocovat zůstatkovou dotaci.

Jsou dvě možnosti jak zůstatkovou dotaci vykazovat. Aby bylo možné v účetnictví zaznamenat její klesající stav, je nutné zavést další účet 449 (Aktivní dotace).

Aktivní dotace

Tabulka 6: Účtování aktivní dotace

Číslo úč.př.	Název účetního případu	Částka v Kč	MD	DAL
1.	Pořízení závlahového systému	3 997 493	042	321
	DPH (21%)	839 474	343	321
2.	Nárok na odpočet DPH	839 474	221	343
3.	Úhrada závlahového systému	4 836 967	321	221
4.	Přijetí dotace	1 598 000	221	346
5.	Vznik zdroje	1 598 000	346	441
6.	Zařazení závlahového systému	3 997 493	022	042
7.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 1.rok	719 848	551	082
8.	Snížení aktivní dotace o odpisy - 1. rok	479 400	441	449
9.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 2.rok	479 899	551	082
10.	Snížení aktivní dotace o odpisy - 2. rok	319 600	441	449
11.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 3.rok	479 899	551	082
12.	Snížení aktivní dotace o odpisy - 3. rok	319 600	441	449
13.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 4.rok	239 950	551	082
14.	Snížení aktivní dotace o odpisy 4. rok	159 800	441	449
15.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 5.rok	239 950	551	082
16.	Snížení aktivní dotace o odpisy - 5. rok	159 800	441	449
17.	Odpisování z ceny ve skutečném ocenění - 6.rok	239 947	551	082
18.	Snížení aktivní dotace o odpisy - 6. rok	159 800	441	449
19.	Vyřazení závlahového systému	2 399 493	082	022
20.	Zrušení aktivní dotace	1 598 000	449	022

Zdroj: vlastní zpracování

Druhým možným způsobem vykazování je, že „Snížení aktivní dotace o dopisy“ budeme vykazovat zápornými či červenými zápisy. Ostatní účetní případy zůstávají stejné.

8.	Snížení aktivní dotace o odpisy - 1. rok	- 319 600	449	441
8.	Snížení aktivní dotace o odpisy - 1. rok	319 600	449	441

Legislativa

Jak již bylo zmíněno výše, ve stávajícím způsobu účtování není promítnut skutečný stav. To může být pro řadu zemědělců frustrující a demotivující. A to především z toho důvodu, že informace z účetnictví jsou podkladem pro různé analýzy, které mohou být také součástí žádosti o dotaci. Tím pádem zemědělský subjekt nemůže žádat o podporu, na kterou by případně měl při jiném způsobu účtování (které by odpovídalo skutečnosti) nárok. Chybějící prostředky mohou vést např. k finančním problémům, omezení činnosti nebo k úplnému zániku. Takové chování je z pohledu veřejné moci nežádoucí (důvody jsou uvedeny v kapitole 2.7).

Stát by se proto měl touto problematikou začít intenzivně zabývat. Pozvedla by se tím úroveň zemědělců a tedy i zemědělství celkově. Výše uvedený příklad účtování považuji za řešení problému.

5 Závěr

V bakalářské práci jsme si přiblížili nový způsob přístupu v ekonomickém světě. Ekonomické rozhodování není pouze o číslech, výpočtech různých analýz, ale také o lidech. O jejich přístupu, zájmech a preferencích. Lidský faktor je všudypřítomný a proto je nutné ho zakomponovat i do ekonomické teorie.

Na podniku Agro Liblice, s. r. o. jsme si ukázali, jak se takový přístup může projevat nejenom v účetnictví, ale i např. v rozhodování o dotaci.

Podnik na dotace nahlíží nejenom jako na zdroj financí, ale i jako na nástroj prostřednictvím kterého je možné pomoci životnímu prostředí. Nesmýšlí o nich pouze ekonomicky, ale také ekologicky.

Ačkoliv podnik dotace vybírá důkladně, poctivě plní veškeré podmínky programu, má jednu vadu. Tím jsou dokumenty, které podnik sám připravuje. Doporučila bych zvolit lepší formální stránku. Údaje byly často nepřehledné a zmatené. U rozsáhlejšího projektu tyto nedokonalosti můžou způsobit nejasnosti, které mohou vyústit v zamítnutí žádosti.

Dalším bodem, kterým jsem se zabývala, bylo účtování o investiční dotaci. Podnik účtuje podle platných právních předpisů. Tím je ale způsobeno, že účetnictví nepodává věrný a poctivý obraz skutečnosti. Možným návrhem řešení této problematiky je účtování o zůstatkové či aktivní dotaci.

Účtování o investiční dotaci není ale jedinou spornou otázkou v zemědělském účetnictví. Toto účetnictví vychází z příliš obecných norem, které některá zemědělská specifika neupravují nebo jsou upravena nedostatečně. Tím vzniká prostor pro kreativitu účetních, kteří mohou vykazování přizpůsobit danému cíli podniku.

6 Summary

The purpose of this bachelor's thesis is the analysis and identification of the displays of behavioral accounting inside an agricultural establishment.

The enterprise "Agro Liblice, s. r. o." was chosen as the object of this thesis. It focuses primarily on the production of agricultural products. The behavioral approach will be analyzed in the area of subsidies that the enterprise is a receiver of.

The first part of the practical thesis is dedicated to the process of obtaining subsidies, as well as the relationship between the enterprise and the subsidies. I suggest improving the formal aspect of the documents enclosed to the application for subsidies.

The second part is focused on the accounting of investment subsidies. I propose ways to improve the current system of accounting, such that it projects the actual state. It is important for entrepreneurs, especially in the agricultural sphere, for the actual state to be projected. This is because the information from accounting is used in different analyses that are a part of the application for subsidies. If the analyses' results are not in the required numbers, the enterprise cannot request subsidies and therefore misses out on an important source of financing.

Key words: agriculture, behavioral accounting, subsidy, human factor, classical economics

7 Seznam zdrojů

- BALÁŽ, V. (2009). *Riziko a neistota: úvod do behaviorálnej ekonómie a financií*. Bratislava: Veda.
- BEČVÁŘOVÁ, E. & ZDRÁHAL, I. (2014). *Zemědělská politika a obchod I*. Brno: MZLU.
- DIACON, P., DONICI, G. & MAHA, L. (2013). *Perspectives of Economics – Behavioural Economics*. Dostupné z: EBSCOhost.
- DIAMOND, P. & VARTIAINEN, H. (2007). *Behavioral Economics and Its Application*. Princeton: Princeton University Press.
- DVOŘÁKOVÁ, D. (2009). *Klasifikace biologických aktiv v účetnictví zemědělských podniků*. Praha: Wolters Kluwe
- DVOŘÁKOVÁ, D. (2012). *Specifika účetnictví a oceňování v zemědělství*. Praha: Wolters Kluwer.
- FOTR, J. & SOUČEK, I. (2005). *Podnikatelský záměr a investiční rozhodování*. Praha: Grada.
- FRANCISCO, M. T., MADDEN, G. J. & BORRERO, J. (2009). *Behavioral Economics: Principles, Procedures, and Utility for Applied Behavior Analysis*. Dostupné z: <http://psycnet.apa.org/fulltext/2010-14708-005.html>.
- HAVLÍČEK, D. & STUPAVSKÝ, M. (2013). *Investor 21. století: jak ovládnout vlastní emoce a uvažovat o zajištění na stáří*. Praha: Plot.
- HOUDEK, P. (2010). *Preference, užitek a dosahování štěstí (přístup behaviorální ekonomie)*. Dostupné z: https://nf.vse.cz/files/useruploads/ws_houdek.pdf.
- KAHNEMAN, D., KNETSCH, J. L. & THALER, R. (1991). *The Endowment Effect, Loss Aversion, and Status Quo Bias*. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Richard_Thaler/publication/4730791_The_Endowment_Effect_Loss_Aversion_and_Status_Quo_Bias/links/09e4151030d3ea82e9000000/The-Endowment-Effect-Loss-Aversion-and-Status-Quo-Bias.pdf.
- KOHOUT, P. (2007). *Mentální účetnictví a finanční omyly chytrých lidí*. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/mentalni-ucetnictvi-a-financni-omyly-chytrych-lidi/>.

- KOUŘILOVÁ, J., PŠENČÍK, J. & KOPTA, D. (2009). *Dotace v zemědělství z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství*. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM.
- MARINESCU, C. (2012). *The Limit between the Rational and Irrational Behaviour in the Economic Science*. Dostupné z: <http://www.ectap.ro/the-limit-between-the-rational-and-irrationalbehaviour-in-the-economic-science-cristian-marinescu/a742/>.
- MCDONALD, I. M. (2008). *Behavioural Economics. Australian Economic Review*. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-8462.2008.00503.x>.
- Neoclassical Synthesis. Dostupné z: <http://economics.mit.edu/files/677>.
- PAUKNEROVÁ, D. (2012). *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada.
- POLÁCH, J. (2012). *Reálné a finanční investice*. Praha: C. H. Beck.
- RIAHI-BELKAOUI, A. (2002). *Behavioral management accounting*. Westport: CT: Quorum Books.
- SEWELL, M. (2007). *Behavioral Finance*. Dostupné z: <http://www.behaviouralfinance.net/behavioural-finance.pdf>.
- SKAPA, S. & VÉMOLA, M. (2012). *Teorie prospektů- alternativa k teorii očekávaného užitku?. Trendy ekonomiky a managementu*. Dostupné z: https://dspace.vutbr.cz/bitstream/handle/11012/19540/10_10.pdf?sequence=1.
- SKOŘEPA, M. (2002). *Pronikání psychologie do ekonomie*. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2002/cislo-4/psychologie-pronika-do-ekonomie.html>.
- ŠVABENSKÁ, P. (2012). *Behaviorální veřejná ekonomie: Možnosti a limity*. Brno: Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
- TVERSKY, A. & KAHNEMAN, D. (1974). *Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. Science*. Dostupné z: <http://www.sciencemag.org/cgi/doi/10.1126/science.185.4157.1124>.
- TVERSKY, A. & KAHNEMAN, D. (1979). *Prospect Theory: An analysisi of Decision under Ris. Econometrica*. Dostupné z: <http://www.its.caltech.edu/~camerer/Ec101/ProspectTheory.pdf>
- VALDER, A. (2008). *Účtování pro podnikatele v zemědělství*. Praha: Wolters Sluwer.

Internetové zdroje

Zemědělství v Česku. [online]. [2018]. Dostupné z www: https://cs.wikipedia.org/wiki/Zem%C4%9Bd%C4%9Blstv%C3%AD_v_%C4%8Cesku.

Jak podat žádost o dotaci? [online]. [2015]. Dostupné z www: <https://www.altaxo.cz/provoz-firmy/financovani/dotace-eu/jak-podat-zadost-o-dotaci-z-eu>.

GlobalGAP. [online]. [2015]. Dostupné z www: https://www.abcert.cz/sluzby_zemedelci.php?o=4

Veřejný rejstřík a Sbírka listin. [online]. [2018]. Dostupné z www: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=277943> 2012-2015

Umístění. [online]. [2015]. Dostupné z www: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.5910074&y=50.3160417&z=17&source=firm&id=2023875>

Podnebí. [online]. [2018]. Dostupné z www: https://www.meteoblue.com/cs/po%C4%8Das%C3%AD/p%C5%99edpov%C4%9B%C4%8F/modelclimate/liblice_%C4%8Cesko_3071926 2006-2018

Charakteristika okresu Mělník. [online]. [2017]. Dostupné z www: https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_okresu_melnik

Dotační program. [online]. [2015]. Dostupné z www: http://www.risy.cz/Files/GrantPdf/1409_792015.pdf

Logo. [online]. [2015]. Dostupné z www: <http://www.zamek-liblice.cz/kalendar-akci.html>

Areál. [online]. [2018]. Dostupné z www: <http://agroliblice.cz/fotogalerie/>

Ceník. [online]. [2018]. Dostupné z www: <http://agroliblice.cz/produkty/>

8 Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1: Základní údaje	26
Tabulka 2: Aktuální nabídka produkce k 25.7.2018	28
Tabulka 3: Účtování za rok 2015	39
Tabulka 4: Účtování za rok 2016	39
Tabulka 5: Účtování zůstatkové dotace	41
Tabulka 6: Účtování aktivní dotace	42
Obrázek 1: Základní schéma klasického behaviorismu	8
Obrázek 2: Základní schéma neobehaviorismu	8
Obrázek 3: Logo	26
Obrázek 4: Areál, letecký pohled	26
Obrázek 5: Areál	26